

Bruksela, 9 września 2025 r.
(OR. en)

12388/25

INST 249
POLGEN 127
AG 127

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	9 września 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 484 final
Dotyczy:	KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY Sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej z 2025 r. Odporność 2.0: wzmocnić UE, aby rozwijała się wśród zawirowań i niepewności

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 484 final.

Zał.: COM(2025) 484 final

Bruksela, dnia 9.9.2025 r.
COM(2025) 484 final

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej z 2025 r.

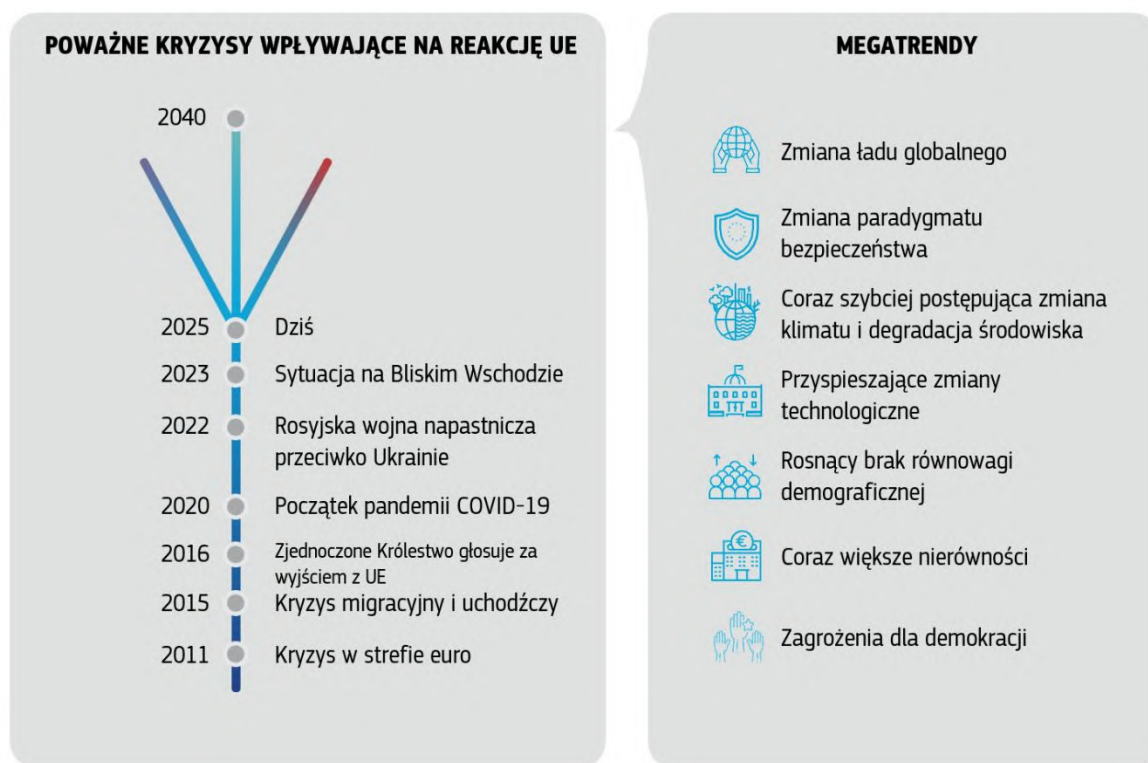
Odporność 2.0: wzmocnić UE, aby rozwijała się wśród zawirowań i niepewności

1. WPROWADZENIE

Od czasu pierwszego sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej z 2020 r. światowy porządek uległ potężnym wstrząsom. W pierwszym sprawozdaniu przeanalizowano koncepcję odporności w oparciu głównie o pierwsze wnioski strukturalne wyciągnięte z pandemii COVID-19. Nadszedł jednak czas, aby zwiększyć zarówno gotowość, jak i odporność w celu utrzymania i ugruntowania pozycji UE jako silnego gracza w tym zmieniającym się świecie.

W związku z tym w niniejszym sprawozdaniu wprowadzono pojęcie odporności 2.0. W sprawozdaniu z 2020 r. już określono, że odporność to nie tylko zdolność sprostaną skutkom kryzysów w celu utrzymania *status quo*. Stwierdzono, że odporność na wstrząsy systemowe i długoterminowe tendencje wiąże się ze zdolnością UE do przejścia transformacji i prężnego dążenia naprzód w sposób zrównoważony, sprawiedliwy i demokratyczny¹. W odpowiedzi na niedawne wstrząsy UE wykazała się siłą i jednością, pomagając obywatelom i przedsiębiorstwom dostosować się do skutków poważnych kryzysów i globalnych megatrendów (zob. rys. 1).

Rysunek1: Niedawne poważne kryzysy i powiązane megatrendy kształtujące reakcję UE



Jednak skala, złożoność, różnorodność i ustawiczność czekających nas wyzwań – od wstrząsów geopolitycznych i geoeconomicznych, konfliktów i zagrożeń dla bezpieczeństwa,

¹ Odporność w polityce UE zdefiniowano w dokumencie: Manca A i in., *Building a Scientific Narrative Towards a More Resilient EU Society Part 1: a Conceptual Framework* [Budowa naukowej narracji na rzecz bardziej odpornego społeczeństwa UE, część 1: Ramy koncepcyjne], 2017, DOI: [10.2760/635528](https://doi.org/10.2760/635528); Giovannini, E. i in., *Time for transformative resilience: the COVID-19 emergency* [Czas na odporność transformacyjną: nadzwyczajna sytuacja spowodowana pandemią COVID-19], 2020, DOI: [10.2760/062495](https://doi.org/10.2760/062495), oraz w sprawozdaniu dotyczącym prognozy strategicznej z 2020 r., COM (2020) 493 final.

przez potrójny kryzys planetarny (zmiana klimatu, zanieczyszczenie i utrata różnorodności biologicznej)², po zmiany technologiczne i demograficzne oraz zagrożenia dla demokracji i wartości – wymagają nowego poziomu odporności. Wymaga to odstąpienia od podejścia głównie reaktywnego na rzecz podejścia proaktywnego i przyszłościowego, aby przewidywać wydarzenia, optymalizować zasoby i przygotować się na różne przyszłe scenariusze, ponieważ dzisiejszy świat jest bardziej nieprzewidywalny niż kiedykolwiek wcześniej. Prawdopodobnych jest wiele rozbieżnych scenariuszy, w tym takie, które do niedawna wydawały się nie do pomyślenia³. W takim świecie reagowanie na każdy kryzys jako punkt zwrotny już nie jest wystarczające. Odporność o charakterze **transformacyjnym, proaktywnym i przyszłościowym** („odporność 2.0”) staje się decydującym atutem w nowej rzeczywistości geopolitycznej oraz kluczową potrzebą Unii Europejskiej.

Niniejsze sprawozdanie stanowi wkład w rozważania nad tym, jak dokonać tego przeskoku do nowego poziomu odporności. Opierając się na najnowszych strategiach i sprawozdaniach dotyczących odporności oraz na szeroko zakrojonym procesie⁴, przeanalizowano w nim kluczowe długoterminowe tendencje i zmiany. Na tej podstawie w sprawozdaniu przedstawiono decydom możliwe działania, które należy podjąć dziś, aby zrealizować wizję odpornej UE.

Podejście to jest ściśle powiązane z koncepcją gotowości, która została wprowadzona w sprawozdaniu Niinistö⁵ i przełożona na działania polityczne UE w ramach strategii na rzecz unii gotowości⁶. Gotowość koncentruje się na zdolności UE do przewidywania zagrożeń, zapobiegania i przeciwstawiania się im oraz reagowania na nie. W strategii uznano również, że UE potrzebuje przyszłościowych zdolności oraz systematycznego gromadzenia informacji, w tym za pośrednictwem należącej do UE infrastruktury kosmicznej i usług kosmicznych, aby proaktywnie analizować czynniki ryzyka wykraczające poza bezpośrednie zagrożenia, z uwzględnieniem nieznanych, a nawet trudnych do wyobrażenia scenariuszy. W związku z tym bardzo ważne są prognozy strategiczne, orientacje sytuacyjne oraz wczesne ostrzeżenie i należy je nieprzerwanie udoskonalać.

W czasach globalnych zawirowań prognoza strategiczna pomaga UE utrzymać kurs oraz uzyskać perspektywę wykraczającą poza bieżącą agendę. Daje jasne zrozumienie nie tylko pojawiających się zagrożeń, ale również przyszłych możliwości: przez obserwację horyzontu, ponowne rozważenie założeń, odkrywanie luk, łączenie wydarzeń i ocenę ich kumulatywnych skutków, badanie zakresu możliwych, w tym pożądaných scenariuszy przyszłości oraz ścieżek prowadzących do nich. W tym celu prognoza strategiczna wykorzystuje inteligencję zbiorową w uporządkowany i systematyczny sposób. Takie spostrzeżenia stanowią nieodłączny element kształtowania polityki, planowania

² Zob. <https://unfccc.int/news/what-is-the-triple-planetary-crisis>.

³ Zob. np. 25 zidentyfikowanych na podstawie dowodów potencjalnych wstrząsów, które mogłyby przekształcić politykę w latach 2030–2050, przedstawionych w: OECD, *Strategic Foresight Toolkit for Resilient Public Policy: A Comprehensive Foresight Methodology to Support Sustainable and Future-Ready Public Policy* [Zestaw narzędzi do celów prognoz strategicznych na rzecz odpornego porządku publicznego: kompleksowa metodyka prognostyczna wspierająca zrównoważony i gotowy na przyszłość porządek publiczny], 2025 r., <https://doi.org/10.1787/bcdd9304-en>.

⁴ Sprawozdanie opiera się na najnowszych strategiach Komisji dotyczących odporności oraz na sprawozdaniach strategicznych, z których zaczerpnięto informacje (m.in. raportach Enrico Letty, Mario Draghiego i sprawozdaniu Sauliego Niinistö), na dowodach przytoczonych w sprawozdaniu, odpowiedziach na publiczne zaproszenie do zgłaszania uwag, procesie partycypacyjnym w Komisji Europejskiej, konsultacjach z partnerami instytucjonalnymi UE przeprowadzonych za pośrednictwem europejskiego systemu analiz strategicznych i politycznych (ESPAS) oraz ze zdecentralizowanymi agencjami UE, ośrodkami analitycznymi i państwami członkowskimi za pośrednictwem unijnej sieci prognozowania. Opiera się ono również na poprzednich sprawozdaniach dotyczących prognozy strategicznej (2020–2023).

⁵ „Safer Together – Strengthening Europe’s Civilian and Military Preparedness and Readiness” [„Razem bezpieczniej: wzmocnienie gotowości cywilnej i wojskowej oraz przygotowania w Europie”].

⁶ JOIN(2025) 130 final.

strategicznego i gotowości Komisji. Dzięki temu można lepiej rozważyć długoterminowe skutki oraz spójność inicjowanych polityk, a także ich solidność w świetle rozmaitych scenariuszy przyszłości oraz opracować wspólną pozytywną wizję przyszłości UE. Od 2020 r. sprawozdania Komisji dotyczące prognozy strategicznej mają w tym kontekście zasadnicze znaczenie. Niniejsze sprawozdanie, pierwsze w tej kadencji, ma charakter przejściowy, toruje bowiem drogę dla procesu prognozowania z wykorzystaniem pełnego zakresu metod i narzędzi prognozowania, które będą wspierać kolejne edycje, począwszy od 2026 r. Prognozy strategiczne można również wykorzystać do opracowania spójnych planów działania w celu zwiększenia naszej odporności, sprostania zidentyfikowanym wyzwaniom i wykorzystania możliwości.

Od odporności do odporności 2.0

UE może liczyć na szereg sprzyjających warunków wstępnych, które pozwolą jej wzmocnić odporność.

Po pierwsze, UE dysponuje wyjątkowymi zasobami umożliwiającymi zapewnienie odporności w skali, której żadne państwo członkowskie nie jest w stanie osiągnąć samodzielnie: 450 mln mieszkańców oraz jednolity rynek, na którym działają 24 mln przedsiębiorstw i który jest źródłem 15 % światowego handlu towarami; sektor rolno-spożywczy zapewniający niezawodne dostawy przystępnej cenowo żywności spełniającej wysokie standardy jakości i zrównoważonego rozwoju; ugruntowane wspólne ramy demokratyczne i praworządność zarówno dla obywateli i przedsiębiorstw, jak też dla partnerów zewnętrznych; zdolności w zakresie zarządzania, od efektywnych instrumentów polityki handlowej po ustanawianie globalnych standardów.

Po drugie, UE dysponuje również skalą i zdolnościami niezbędnymi do podjęcia transformacyjnej reakcji na wstrząsy geoeconomiczne, potrójny kryzys planetarny i transformację cyfrową.

Po trzecie, pomimo złożonego procesu decyzyjnego UE jest w stanie szybko adaptować się w czasie kryzysu, dostosowując swoje mechanizmy i struktury. Udowodniliśmy to, wdrażając NextGenerationEU, by pomóc państwom członkowskim po pandemii, zapewniając szybki wzrost inwestycji europejskich, aby nasz przemysł obronny był w stanie produkować szybciej i więcej, oraz ułatwiając szybkie rozmieszczanie wojsk i zasobów wojskowych w całej UE w ramach gotowości do 2030 r.

Po czwarte, UE wykazała się już odpornością, reagując na różne niedawne kryzysy i wyciągnęła z nich wnioski. Wprowadzono i wzmocniono wspólne europejskie mechanizmy reagowania: wspólne zakupy szczepionek przeciwko COVID-19, dywersyfikację dostaw gazu podczas niedawnego kryzysu energetycznego lub mobilizację zasobów rescEU w reakcji na pożary lasów lub inne katastrofy naturalne – wszystkie te działania stanowią przykłady sprawnych i skutecznych reakcji opartych na solidarności i zdolności adaptacji.

Na podstawie tych doświadczeń należy teraz opracować wizję odpornej UE na 2040 r. Wizja ta powinna opierać się na podstawowych celach i wartościach UE⁷. Odporna UE w 2040 r. powinna spełniać trzy podstawowe warunki:

- **Do pokoju przez bezpieczeństwo europejskie:** dzięki swoim wysokim zdolnościom, w pełnej zgodności z międzynarodowymi sojuszami, UE będzie powstrzymywać działające w złą wierzę podmioty państwowe lub niepaństwowe i bronić się przed nimi. Osiągnie to dzięki połączeniu siły wojskowej, gotowości całego społeczeństwa, instrumentów umożliwiających obronę jej interesów oraz silnej pozycji globalnej i dyplomacji. Rozszerzona UE będzie ostoją pokoju, bezpieczeństwa i dobrobytu na całym kontynencie

⁷ Zgodnie z art. 3 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości (zdefiniowanych w art. 2) i dobrobytu jej narodów.

europiejskim; będzie mieć silne więzi z krajami o zbieżnych poglądach, a także partnerstwa oparte na wspólnych interesach, wykorzystując swoją siłę gospodarczą i handlową oraz otwartą strategiczną autonomię;

- **wartości demokracji, godności człowieka, wolności, równości, rządów prawa oraz poszanowania praw człowieka:** UE będzie podtrzymywać, propagować, chronić i egzekwować te wartości i swój model demokratyczny w wymiarze wewnętrznym oraz promować je na arenie międzynarodowej. Zapewni skuteczne zarządzanie za pośrednictwem instytucji demokratycznych oraz umożliwi rzeczywiste wykonywanie praw i obowiązków obywateli i przedsiębiorstw;
- **dobrostan obywateli:** oparty na bezpieczeństwie wewnętrznym i gospodarczym, wysokiej jakości miejscach pracy, warunkach atrakcyjnych dla pracowników i przedsiębiorstw, zrównoważonym dobrobycie z poszanowaniem ograniczeń naszej planety oraz planecie nadającej się do zamieszkania, z gospodarką neutralną dla klimatu i odporną na zmiany klimatu oraz zdrowym środowiskiem naturalnym; wysokiej jakości, przystępnym cenowo i sprzyjającym włączeniu społecznemu kształceniu i szkoleniu oraz systemach opieki zdrowotnej. Europejczycy będą swobodnie korzystać z bezpiecznych technologii poprawiających ich życie, a jednocześnie będą cieszyć się satysfakcjonującą pracą, spełnieniem życiowym, korzystnymi warunkami zakładania rodzin i wychowywania dzieci, przystępnymi cenowo mieszkaniami oraz bezpieczną i wysokiej jakości żywnością. Europa będzie zapewniać łatwo dostępną, światowej klasy infrastrukturę, opiekę zdrowotną i edukację w prosperujących krajach, regionach i miastach, oferujących „swobodę pozostania na miejscu”, z myślą o obecnych i przyszłych pokoleniach.

Realizacja tej wizji wymaga odważnych przemian. Chociaż przewidywalność i stabilność mają kluczowe znaczenie i stanowią atut UE, **musimy być gotowi na zmiany, gdy tylko zajdzie taka potrzeba, pozostając o krok przed innymi, aby zachować i wzmocnić podstawy projektu europejskiego.**

2. NAJWAŻNIEJSZE WYDARZENIA NA ŚWIECIE I WYZWANIA DOTYCZĄCE ZWIĘKSZENIA ODPORNOŚCI, SPECYFICZNE DLA UE

Przyszła przestrzeń polityczna UE sprzyjająca wzrostowi jej odporności zależy od **globalnych megatrendów i wyzwań specyficznych dla UE, które wysunęły się na pierwszy plan od czasu pierwszego sprawozdania dotyczącego prognozy strategicznej w 2020 r.** Podejmując działania na rzecz odpornej UE do 2040 r., UE będzie musiała uwzględnić te tendencje w procesie kształtowania polityki i podejmowania decyzji politycznych, rozszerzyć swoje uprawnienia do działania oraz lepiej wykorzystywać nadarzające się możliwości i radzić sobie z wyzwaniami, które przed nią stoją.

2.1. Najważniejsze długoterminowe procesy globalne

Bezpieczeństwo stało się kluczowym elementem wszystkich obszarów polityki UE. Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie zmieniła podejście do bezpieczeństwa. Zawirowania geopolityczne i erozja wielostronnego porządku światowego jeszcze bardziej unaoczniają potrzebę niezależności pod względem zdolności do ochrony obecnych i przyszłych pokoleń. Ostatnie lata pokazują, że wszystko może zostać wykorzystane jako broń: łańcuchy dostaw, migracja, handel, pomoc humanitarna, przestrzeń kosmiczna i informacje⁸. Zagrożenia hybrydowe funkcjonują w szarej strefie między wojną a pokojem, przez co trudno jest je jednoznacznie przypisać danemu podmiotowi, a aspekty bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego stają się coraz ściślej ze sobą powiązane. Bezpieczeństwo lub

⁸ Instytut Unii Europejskiej Studiów nad Bezpieczeństwem, „Hacking minds and machines. Foreign interference in the digital age”[„Przejmowanie umysłów i maszyn. Obce ingerencje w epoce cyfrowej”], 2024, [CP_184.pdf](#).

jego brak mają wpływ na całość społeczeństwa i gospodarki: biznes, inwestycje, spójność społeczną i terytorialną, dobrobyt i dobrostan, a także nasze demokracje i wartości. Ponadto koniec „dywidendy pokoju” po zimnej wojnie i niestabilne prognozy gospodarcze stanowią wyzwanie dla budżetów publicznych, co prowadzi do trudnych decyzji, ale także wskazuje możliwości, na przykład w zakresie wykorzystania synergii w dziedzinie cywilno-wojskowej.

Jesteśmy świadkami erozji międzynarodowego ładu opartego na zasadach i oraz załamania się globalnego krajobrazu. Od Organizacji Narodów Zjednoczonych po Światową Organizację Handlu, najważniejsze filary globalnego ładu znajdują się pod presją. Jest to szczególnie istotne dla UE, która swoją siłę zbudowała na otwartości: wspólna polityka handlowa funkcjonująca w synergii z jednolitym rynkiem, partnerstwa międzynarodowe i normy – wszystkie są zależne od międzynarodowego ładu opartego na zasadach⁹. W związku z tym niestabilność i częściowa dysfunkcja międzynarodowego ładu, a także częściowa fragmentacja gospodarek światowych mają destabilizujący wpływ na zdolność UE do działania w interesie jej gospodarki i dobrobytu jej obywateli. Powrót do poprzedniego *status quo* wydaje się mało prawdopodobny. Pomimo negatywnych skutków stwarza to również dla UE okazję do bardziej zdecydowanego kształtowania ładu międzynarodowego dostosowanego do przyszłych wyzwań i opartego na zasadach¹⁰.

Coraz poważniejsze stają się skutki zmiany klimatu i degradacji środowiska naturalnego i zasobów wodnych, osiągając poziom, na którym są trudniejsze do opanowania. Średnie roczne temperatury na świecie wzrosły już o więcej niż 1,5 °C w stosunku do poziomu sprzed epoki przemysłowej. Skumulowany wpływ może oznaczać przekroczenie punktów krytycznych – od topnienia pokrywy lodowej po obumieranie raf koralowych i zakłócenia prądów atlantyckich, po czym nastąpią gwałtowne i nieodwracalne zmiany. Ekstremalne zdarzenia pogodowe związane z klimatem spowodowały już straty gospodarcze w UE w wysokości 738 mld EUR w ostatnich 40 latach (w latach 1980–2023, z czego 22 % miało miejsce w latach 2021–2023)¹¹. Do końca lata 2025 r. w pożarach lasów spłonął ponad milion hektarów gruntów w UE – najwięcej, odkąd rozpoczęto prowadzenie oficjalnych rejestrów w 2006 r.¹² Istotny wpływ wywierany w drodze usług ekosystemowych przez europejską różnorodność biologiczną i przyrodę, taki jak czyste powietrze i woda, słabnie w coraz szybszym tempie, co zagraża kluczowym czynnikom warunkującym zdrowie. Jest to również czynnik wielokrotnie zwiększający ryzyko: od wielkich susz skutkujących brakiem bezpieczeństwa wodnego i żywnościowego, nieprzewidywalnych pożarów lasów, zakłóceń w funkcjonowaniu infrastruktury krytycznej i najważniejszych szlaków transportowych po zagrożenia dla rynków finansowych¹³.

⁹ Zob. wspólny komunikat w sprawie zwiększenia wkładu UE w multilateralizm oparty na zasadach, JOIN(2021) 3 final.

¹⁰ Biscop, S. *This is not a new world order. Europe rediscovers geopolitics from Ukraine to Taiwan* [To nie jest nowy ład światowy. Europa ponownie odkrywa geopolitykę od Ukrainy po Tajwan], 2024.

¹¹ Europejska Agencja Środowiska, „Economic losses from weather- and climate-related extremes in Europe” [„Straty ekonomiczne spowodowane ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi i klimatycznymi w Europie”], 2024, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/economic-losses-from-climate-related>.

¹² <https://forest-fire.emergency.copernicus.eu/apps/effis.statistics/seasonaltrend>

¹³ Europejska Agencja Środowiska, *European Climate Risk Assessment* [Europejska ocena ryzyka związanego z klimatem], 2024. Aby zapoznać się z niedawnym przeglądem prac analitycznych prowadzonych w Unii Europejskiej i podjętych dotychczas działań politycznych, zob. [sprawozdanie w sprawie monitorowania ryzyka związanego z klimatem dla stabilności finansowej](#), C(2024) 4372 final.

Impuls polityczny dla łagodzenia zmiany klimatu słabnie w niektórych częściach świata, a polityka klimatyczna i środowiskowa staje się coraz bardziej instrumentalna i podatna na dezinformację¹⁴. Jednocześnie transformacja ekologiczna w wielu krajach może doprowadzić do większej niezależności i wzrostu gospodarczego. Również dla Europy udane przejście na zrównoważony wzrost stanowi okazję do jednoczesnego zwiększenia autonomii strategicznej i konkurencyjności Unii, w szczególności poprzez rozwój czystych technologii.

2.2. Wyzwania specyficzne dla UE

Równoczesne dążenie do konkurencyjności gospodarczej i autonomii strategicznej
Opierając się na doświadczeniach z ostatnich kryzysów, różne gospodarki, w tym UE, aktywnie dążą do autonomii strategicznej, aby zapewnić sobie długoterminowe bezpieczeństwo gospodarcze¹⁵. Jednocześnie, aby sprostać globalnym wyzwaniom, UE stara się zwiększać swoją konkurencyjność we wszystkich kluczowych sektorach. Oba priorytety mają dla odporności zasadnicze znaczenie: bezpieczeństwo i otwarta strategiczna autonomia Europy będą bardziej niż kiedykolwiek zależeć od naszej zdolności do innowacji i konkurowania z innymi gospodarkami na świecie, zwłaszcza w dziedzinie technologii neutralnych emisyjnie i technologii cyfrowych. W związku z tym, aby budować prawdziwą odporność, Europa musi dążyć do obu tych celów. Otwarta strategiczna autonomia chroni UE przed wstrząsami i zależnościami zewnętrznymi, podczas gdy konkurencyjność napędza innowacje oraz daje siłę gospodarczą niezbędną do przystosowania się, przewodnictwa i rozwoju w szybko zmieniającym się świecie.

W globalnym systemie gospodarczym obciążonym konkurencją geopolityczną, napięciami w handlu i rosnącym długiem publicznym UE musi bardziej systematycznie uwzględniać kwestie bezpieczeństwa i autonomii strategicznej w swojej polityce gospodarczej. Dążenie zarówno do konkurencyjności, jak i autonomii strategicznej wymaga starannego kształtowania polityki, ponieważ środki zwiększające autonomię mogą wiązać się z początkowymi kosztami lub dostosowaniami strukturalnymi i potencjalnie zmniejszać efektywność krótkoterminową. Zmieniająca się dynamika globalna i nadmierna zależność strategiczna spowodowały, że ponownie zwrócono uwagę na wykorzystanie zamówień publicznych (w tym wspólnego udzielania zamówień i preferencyjnego zaopatrzenia w UE) jako narzędzia polityki służącego wzmocnieniu autonomii strategicznej i podtrzymaniu wysiłków na rzecz dekarbonizacji przemysłu¹⁶.

Nadmierna zależność od kluczowych usług świadczonych przez podmioty spoza UE w obszarach takich jak sektor cyfrowy i sektor finansów naraża UE na ryzyko, w tym zagrożenia dla bezpieczeństwem danych, zakłócenia usług, szpiegostwo i wymuszenia ekonomiczne. Jest to szczególnie istotne w przypadku usług cyfrowych podlegających efektom

¹⁴ International Panel on the Information Environment, „Information integrity about climate science: a systematic review” [„Integralność danych w nauce o klimacie: przegląd systematyczny”], 2025, <http://doi.org/10.61452/BTZP3426>.

¹⁵ Komisja Europejska, „Shaping and securing the EU's open strategic autonomy by 2040 and beyond” [Kształtowanie i zabezpieczanie otwartej strategicznej autonomii UE do 2040 r. i w dalszej perspektywie”], 2021 <https://data.europa.eu/doi/10.2760/877497>.

¹⁶ Nicoli, F., „Mapping the road ahead for EU public procurement reform” [„Wyznaczanie kierunku reformy zamówień publicznych w UE”] 2025, <https://www.bruegel.org/first-glance/mapping-road-ahead-eu-public-procurement-reform>.

sieciowym, które zwykle ograniczają konkurencję¹⁷. Na przykład ok. 70 %¹⁸ unijnej infrastruktury chmury obliczeniowej kontrolują trzy amerykańskie firmy: Amazon Web Services, Microsoft i Google.

Bezpieczeństwo energetyczne jest kluczowym elementem odpornej, dostosowanej do przyszłych wyzwań i konkurencyjnej gospodarki, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że w 2023 r. UE importowała 58 % zużywanej przez siebie energii¹⁹. Przyspieszenie przejścia na czystą energię ma zatem zasadnicze znaczenie nie tylko dla osiągnięcia celów klimatycznych, ale również strategicznego wymogu, aby zmniejszyć zależność od przywozu paliw kopalnych i chronić UE przed wstrząsami geopolitycznymi, takimi jak wstrząsy, których doświadczyła wskutek wykorzystywania przez Rosję energii jako broni. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego pozwoliłoby UE zmniejszyć wydatki na przywóz paliw kopalnych o 2,8 bln EUR w latach 2031–2050 w porównaniu ze średnią z lat 2011–2020. Inwestując w wewnętrzną czystą energię i efektywność energetyczną, UE wzmacnia swoją autonomię i buduje bardziej odporny, niskokosztowy system energetyczny na przyszłość. Transformacja ta prowadzi jednak również do powstania nowych zależności, zarówno od samych produktów z dziedziny czystych technologii, których produkcję przemysłową zdominowały inne podmioty globalne, jak i od rozszerzającej się listy oraz ilości²⁰ surowców krytycznych, które trafiają do tych produktów w procesie ich produkcji w UE lub poza nią (zob. ramka 1)²¹.

Ramka 1. Na horyzoncie: epoka potencjalnej nowej dominacji w zakresie surowców i czystych technologii

Nasilająca się globalna konkurencja o zasoby krytyczne i udział w rynku czystych technologii, w połączeniu z bardziej transakcyjnym podejściem do stosunków międzynarodowych, może sprzyjać nowym sojuszom między podmiotami państwowymi i prywatnymi, mającym na celu budowanie dominującej pozycji w stylu OPEC w zakresie poszczególnych zasobów lub technologii. Taka kontrola może spowodować znaczną inflację cenową i ograniczyć dostęp do podstawowych materiałów, co stanowiłoby poważne wyzwanie dla strategicznej autonomii UE i przejścia na czystą energię. Odpowiedzią może być zwiększanie nacisku na innowacje w zakresie praktyk gospodarki o obiegu zamkniętym i zaawansowanych technologii wydobywczych, w tym wydobywania w kosmosie, poczynając od Księżyca.

Surowce krytyczne odgrywają kluczową rolę w innych sektorach strategicznych UE, takich jak obronność, bezpieczeństwo cywilne, opieka zdrowotna i przemysł motoryzacyjny. Zakłócenia w ich łańcuchach dostaw (z powodu sankcji, wymuszenia geopolitycznego czy przemytu surowców przez organizacje przestępcze²²) mogą mieć dla UE poważne negatywne konsekwencje. Zależność Unii od przywozu tych materiałów w połączeniu z często wysoką koncentracją dostaw w kilku krajach łańcucha wartości (zarówno w zakresie wydobywania, jak i przetwarzania) stanowi poważne zagrożenie gospodarcze i ryzyko dla bezpieczeństwa,

¹⁷ Montero, J., Finger, M., *The rise of the new network industries: regulating digital platforms* [Rozwój nowych sektorów sieciowych: regulacja platform cyfrowych], 2021.

¹⁸ [June -2024_BDO_Market-research_IaaS_PaaS.pdf](#).

¹⁹ Eurostat, [Rzucamy światło na energetykę w Europie – wydanie 2025 – publikacje interaktywne – Eurostat](#).

²⁰ Liczba surowców krytycznych zidentyfikowanych przez UE wzrosła z 14 w 2011 r. do 34 w 2023 r.

²¹ Ramki użyte w sprawozdaniu są ilustracją istotnych sygnałów wychwyconych przez ESPAS w procesie analizy sytuacji (<https://espas.eu/horizon.html>).

²² Komisja Europejska, „Emerging risks and opportunities for EU internal security stemming from new technologies” [„Pojawiające się zagrożenia i możliwości dla bezpieczeństwa wewnętrznego UE wynikające z nowych technologii”], 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/9617320>.

zwłaszcza biorąc pod uwagę, że od 2009 r. ograniczenia wywozowe dotyczące surowców przemysłowych wzrosły ponad pięciokrotnie²³. Poprawa obiegu zamkniętego w UE może zmniejszyć te zależności.

Wyważone podejście do technologii: klucz do uwolnienia przyszłej konkurencyjności wymagający zarządzania powiązaniem ryzykiem. Technologie mają potencjał transformacyjny: od wspierania transformacji ekologicznej i cyfrowej czy przekształceń w opiece zdrowotnej po zwiększanie wydajności i konkurencyjności oraz poprawę bezpieczeństwa. Opanowanie technologii przyszłości, od naukowych podstaw po pełne wdrożenie operacyjne, jest zatem wielkim atutem geopolitycznym, gospodarczym i społecznym, a więc także atutem w zakresie odporności. Ich przyjęcie i kształtowanie w UE jest podstawą naszej przyszłej konkurencyjności. Zapewnia to najnowocześniejsze zdolności w zakresie zarządzania oraz umożliwia skuteczną ochronę i obronę przed działającymi w złej wierze podmiotami państwowymi i niepaństwowymi.

Potrzebne są jednak odpowiednio ukierunkowane zabezpieczenia, aby zapobiec potencjalnym systemowym zagrożeniom dla bezpieczeństwa, praw obywateli i pracowników, prywatności, klimatu i środowiska, a także demokracji, zaufania oraz spójności społecznej i terytorialnej. Dostrzegamy już szybką i wykładniczą penetrację rynku przez nowe technologie, stymulowaną głównie przez kilka największych firm światowych. W kolejnej dekadzie istotną rolę będzie odgrywać wiele nowych technologii: technologia kwantowa, biotechnologia, neurotechnologia oraz materiały zaawansowane lub robotyka, z których każda wiąże się z szerokimi możliwościami, ale również z poważnymi zagrożeniami. Potencjalne wykorzystanie niektórych innych technologii, takich jak zarządzanie promieniowaniem słonecznym (lub jego modyfikacja)²⁴, jest wysoce sporne (zob. ramka 2).

Ramka 2. Na horyzoncie: globalne zarządzanie – badania nad zarządzaniem promieniowaniem słonecznym

Pomimo globalnych wysiłków negatywne skutki zmiany klimatu nasilają się niebezpiecznie. W tym kontekście zaproponowano szereg technologii modyfikacji promieniowania słonecznego, znanych również jako zarządzanie promieniowaniem słonecznym. Ich celem byłoby ograniczenie globalnego ocieplenia przez zwiększenie ilości światła słonecznego odbijanego z powrotem w przestrzeń kosmiczną. Potencjalne korzyści zastosowania tych technologii są wysoce niepewne, a ponadto budzą one różnego rodzaju obawy dotyczące efektów dystrybucyjnych czy wykorzystania w złej wierze. Obecnie nie istnieją międzynarodowe ramy regulujące badania nad tymi technologiami, ich testowanie lub wdrażanie. Kilka państw dysponuje jednak wymaganymi zdolnościami i może testować takie technologie, np. przez rozpylanie aerozolu w stratosferze. Inne państwa, takie jak Zjednoczone Królestwo, inwestują duże kwoty w badania nad zarządzaniem promieniowaniem słonecznym, gromadząc w ten sposób informacje i wiedzę specjalistyczną jako podstawę przyszłych kompromisów opartych na dowodach oraz udziału w międzynarodowym procesie decyzyjnym.

Sztuczna inteligencja (AI) wyróżnia się jako technologia ogólnego przeznaczenia o daleko idących implikacjach dla każdej dziedziny działalności człowieka. Odgrywa ona ważną rolę w obszarze odkryć naukowych, czego ilustracją są innowacyjne materiały czy potencjał

²³ OECD, *OECD supply chain resilience review: navigating risks* [Przegląd OECD odporności łańcucha dostaw: poruszanie się wśród zagrożeń], 2025 <https://doi.org/10.1787/94e3a8ea-en>.

²⁴ Komisja Europejska, Grupa Głównych Doradców Naukowych, „Solar radiation modification” [„Zmiana promieniowania słonecznego”], 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/391614>.

w obliczeniach kwantowych, transformacji produkcji przemysłowej, opiece zdrowotnej²⁵, optymalizacji dostaw energii²⁶ oraz w różnych innych aspektach życia ludzkiego, w tym w zakresie możliwego wzrostu wydajności, a także niesie ze sobą ryzyko wstrząsów na rynku pracy²⁷. AI można postrzegać jako czynnik zwiększający potencjał, zapewniający wiedzę i zdolności – w tym w zakresie infrastruktury krytycznej, zaawansowanej broni biologicznej, zdolności w sferze cyberbezpieczeństwa czy autonomicznego nadzoru – które kiedyś były wyłączną domeną rządów lub ekspertów²⁸. Rzadko zdarza się, aby technologia tak szybko powszechnie się przyjęła. Dominacja rynkowa i wpływ kilku globalnych graczy – od ustalania programów badawczych po kierunki polityki – zacierają granice między podmiotami i przestrzeniami komercyjnymi i publicznymi. Wymaga to pilnego przemyślenia różnych scenariuszy, w tym tych skrajnych, i stanowi jasne uzasadnienie dla podjęcia zdecydowanych działań politycznych.

Unijny model innowacji promuje koncepcję, zgodnie z którą generowane przez społeczeństwo dane – zarówno osobowe, jak i przemysłowe – powinny być dostępne do celów produktywnego oraz interoperacyjnego wykorzystania na jasnych warunkach etycznych. Ponadto podejście regulacyjne UE uniemożliwia niekontrolowany dostęp do danych dotyczących Europejczyków. Jednocześnie model ten może utrudniać innowacje i wejście na rynek oraz napotyka problemy z finansowaniem i wdrażaniem. Na przykład przedsiębiorcy z UE często korzystają z finansowania bankowego i mają bardziej ograniczony dostęp do kapitału własnego lub innych form kapitału wysokiego ryzyka, w których kapitał ten jest bardziej powiązany z rozwojem przełomowych technologii mogących wspierać innowacje i stymulować wzrost gospodarczy²⁹.

Wraz z coraz szybszym rozwojem technologicznym coraz ważniejsze staje się wzmocnienie unijnego modelu innowacji opartego na wartościach, w przeciwieństwie do modelu amerykańskiego opartego na rynku lub chińskiego – sterowanego przez państwo³⁰. Zasadniczym wyzwaniem w dążeniu do wspierania innowacji opartych na zasadach etycznych i konkurencyjnych w skali światowej jest rozdrobnienie zarządzania technologią w UE i związanych z nią strategii politycznych pomiędzy UE i jej państwa członkowskie.

²⁵ Światowa Organizacja Zdrowia, *Artificial Intelligence for Health* [Sztuczna inteligencja na rzecz zdrowia], 2024, <https://www.who.int/publications/m/item/artificial-intelligence-for-health>.

²⁶ Międzynarodowa Agencja Energetyczna, „Energy and AI” [„Energia a sztuczna inteligencja”], 2025, <https://www.iea.org/reports/energy-and-ai>.

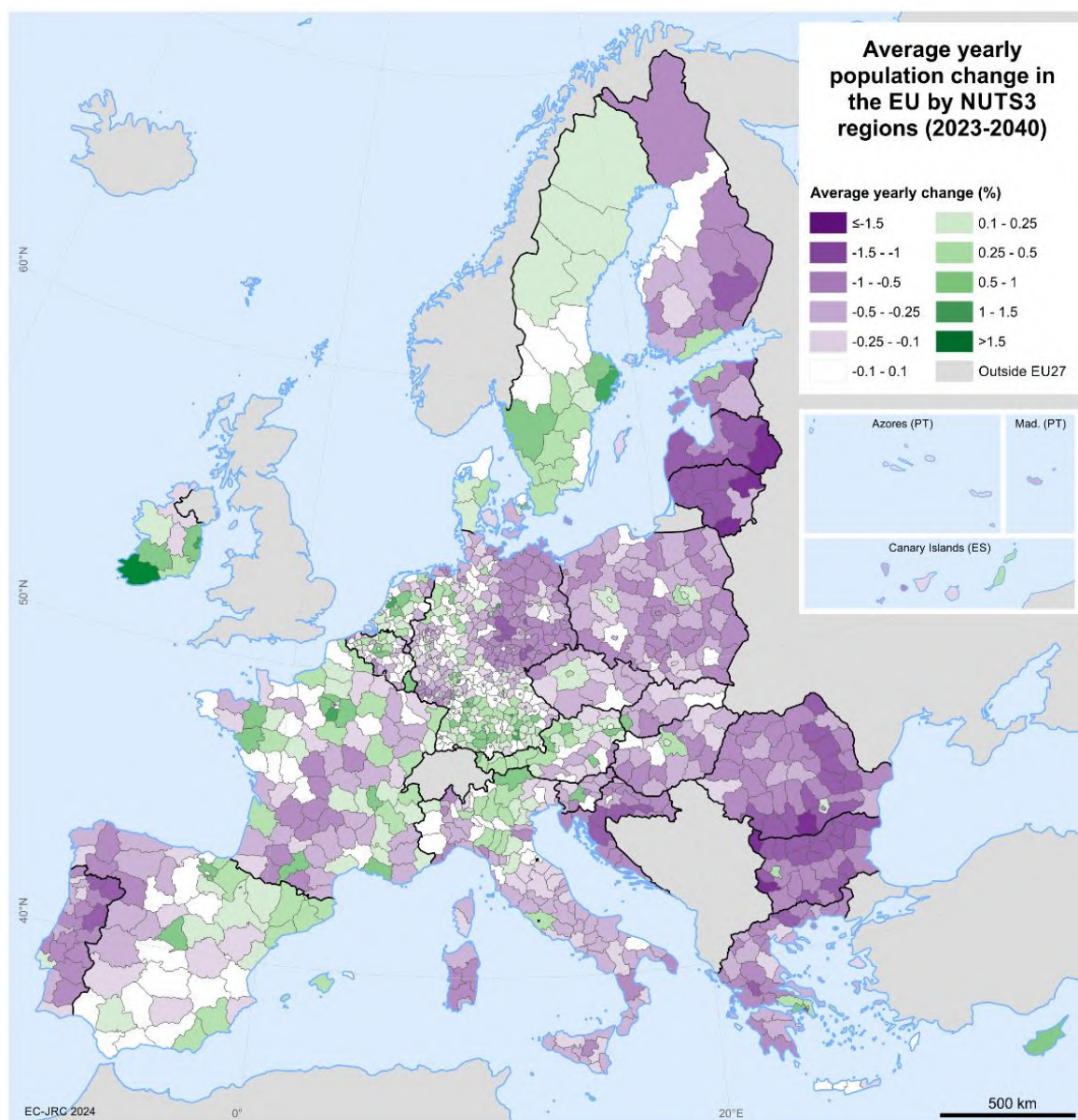
²⁷ Centre for Future Generations, „Preparing for AI labour shocks should be a resilience priority for Europe” [„Przygotowanie na wstrząsy na rynku pracy spowodowane przez sztuczną inteligencję powinno być priorytetem Europy w zakresie odporności”], 2025, <https://cfg.eu/ai-labour-shocks/>

²⁸ Amodei, D. *Machines of Loving Grace* [Miłosierne maszyny], 2024.

²⁹ Europejski Bank Centralny, „Capital Markets Union: a deep dive – five measures to support a Single market for capital” [Unia rynków kapitałowych: dogłębna analiza – pięć środków wspierających jednolity rynek kapitałowy], 2024, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op369~246a103ed8.en.pdf>.

³⁰ Bradford, A., *Digital empires. The global battle to regulate technology* [Cyfrowe imperia: globalna walka o regulację technologii], 2023.

Rys. 2: Zmiany w liczbie ludności UE do 2040 r.³¹



Dobrostan obywateli i odporność społeczna pod presją. Dobrostan obywateli UE to jeden z głównych celów Unii. Jakość życia i ogólne doświadczenia życiowe, edukacja i umiejętności, praca, zdrowie psychiczne i fizyczne oraz środowisko mają wartość samą w sobie. Stanowią one również podstawę odporności społecznej – zdolności ludzi do radzenia sobie z zakłóceniami i transformacją. W tym kontekście model europejski jest jednym z naszych głównych atutów. Wiele krajów UE zalicza się do najszczęśliwszych, z punktu widzenia mieszkańców, miejsc na świecie do życia³², a poziomy nierówności w Europie należą do najniższych w porównaniu z innymi częściami świata. Model ten jest jednak pod presją:

³¹ Komisja Europejska, „Outlook and demographic perspectives for EU’s rural region. A modelling-based exercise” [„Prognoza i perspektywy demograficzne dla regionów wiejskich UE. Analiza oparta na modelowaniu”], 2025.

³² *World Happiness Report 2025*, <https://worldhappiness.report/ed/2025/>.

równość nadal jest niespójna, a pełna integracja wciąż poza zasięgiem. Utrzymanie europejskiego państwa opiekuńczego wymaga stabilnych finansów publicznych oraz wydajnej i konkurencyjnej gospodarki.

Zmiany demograficzne, choć często ignorowane, wywrą w przyszłości bardzo poważny efekt domina. Europejczycy żyją dłużej. Średnie trwanie życia wzrosło od 2002 r. o prawie cztery lata i wynosi obecnie 81,4 roku. Długie życie w zdrowiu niesie ze sobą różne możliwości, ale również wyzwania, zwłaszcza w połączeniu z równoległym spadkiem płodności³³; prognozuje się, że do 2040 r. w UE będzie o 17 mln mniej osób w wieku produkcyjnym niż w 2023 r.³⁴ Wpłynie to na naszą konkurencyjność i będzie stanowić ogromne obciążenie dla rynku pracy i budżetów publicznych, w tym dla możliwości generowania wystarczających dochodów przez opodatkowanie pracy³⁵. Problem ten pogłębiają przewidywane wyraźne dysproporcje regionalne w zakresie spadku liczby ludności – duże różnice widoczne będą między obszarami miejskimi a wiejskimi, zwłaszcza bardziej oddalonymi (zob. rys. 2).

Rozwój sytuacji na świecie zwiększy presję na przepływy migracyjne do UE – zwłaszcza z Afryki, gdzie przewiduje się, że w latach 2017–2035 liczba ludności wzrośnie z 1,2 mld do 1,8 mld, przy czym połowę z nich będą stanowić osoby poniżej 21 roku życia³⁶. Jednocześnie UE będzie potrzebować regularnego napływu migracyjnego ze względu na tendencje demograficzne. Łącznie sugeruje to politykę zmierzającą do dopasowania potrzeb na unijnych rynkach pracy przez napływ talentów z zagranicy³⁷. Migracja jest jednak złożoną kwestią ze względu na niestabilność tendencji w zakresie migracji zarówno uregulowanej, jak i nieregulowanej oraz potrzeb rynkowych, a także dlatego, że jest to kwestia wrażliwa politycznie, wymagająca dyskusji opartej na dowodach i prowadzącej do zniesienia polaryzacji³⁸.

Z perspektywy regionalnej dysproporcje w UE rosną i stają się coraz bardziej złożone³⁹. Można również zaobserwować zarysowującą się „geografię niezadowolenia”⁴⁰, co wynika z faktu, że korzyści ekonomiczne nie rozkładają się równomiernie. Postęp technologiczny i skutki zmiany klimatu mogą jeszcze bardziej skomplikować ten obraz, przyczyniając się do redystrybucji dóbr przemysłowych.

Jeśli chodzi o zdrowie, długoterminowe wyzwania obejmują obciążenie systemów opieki zdrowotnej i opieki nad osobami starszymi, spotęgowane przez niedobory siły roboczej i kwalifikacji oraz skutki zmiany klimatu. Szczególnie niepokojące są: zwiększona izolacja

³³ Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics.

³⁴ Europejski system analiz strategicznych i politycznych (ESPAS), *Choosing Europe's future. Global trends to 2040* [Wybierając przyszłość Europy. Światowe trendy do 2040 r.], 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/180422>.

³⁵ Komisja Europejska, „Annual report on taxation 2025 – Review of taxation policies in the EU Member States” [„Sprawozdanie roczne w sprawie opodatkowania za 2025 r. – przegląd polityki podatkowej w państwach członkowskich UE”], 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2778/6367826>, oraz „2024 Ageing Report. Economic and Budgetary Projections for the EU Member States” [„Sprawozdanie na temat starzenia się społeczeństwa z 2024 r. Przewidywania gospodarcze i budżetowe dla państw członkowskich UE”].

³⁶ Sprawozdanie ESPAS, 2024, *op.cit.*

³⁷ <https://population-europe.eu/research/policy-insights/labour-markets-rescue-policy-pathways-forward>.

³⁸ Komisja Europejska, *Navigating migration narratives* [Poruszanie się wśród narracji dotyczących migracji], 2025, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC142039>.

³⁹ Sprawozdanie ESPAS, 2024, *op.cit.*

⁴⁰ Komisja Europejska, „Joint Market Economics briefs” [„Sprawozdania ekonomiczne dotyczące jednolitego rynku”], https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/single-market-economics-briefs_pl.

i samotność⁴¹ oraz ekstremalne nasilenie się problemów ze zdrowiem psychicznym wśród młodych ludzi⁴², częściowo ze względu na szkodliwe działanie mediów społecznościowych⁴³, a także rosnącą zachorowalnością na choroby zakaźne.

Odporność i dobrostan są również powiązane ze zdrowiem planety⁴⁴. Występują synergie między działaniami na rzecz klimatu, wody i środowiska, a także między tymi dziedzinami polityki a innymi obszarami priorytetowymi. Np. zdrowe ekosystemy, takie jak zbiorniki słodkowodne lub oceany, lasy lub torfowiska, należą do najskuteczniejszych pochłaniaczy dwutlenku węgla i pomagają w łagodzeniu nasilających się skutków zmiany klimatu, takich jak oberwania chmury i długotrwałe susze. Działanie w harmonii z przyrodą przyczynia się do bezpieczeństwa i dobrobytu gospodarczego⁴⁵; np. łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej pomagają powstrzymać pandemię i wspierają bezpieczeństwo żywnościowe. Systemowe i dostosowane do przyszłych wyzwań podejście do przystosowania się do zmiany klimatu może pomóc w osiągnięciu wielu celów: np. odporności infrastruktury i budynków na zagrożenia zarówno związane z klimatem, jak też inne⁴⁶. Kluczowe usługi ekosystemowe, takie jak czysta woda, gleba czy powietrze, mają zasadnicze znaczenie dla ludzi, ale również dla gospodarki⁴⁷.

Nadal stoimy jednak przed wieloma pilnymi wyzwaniami w zakresie wykorzystania tych synergii. Choć UE jest na dobrej drodze do osiągnięcia celu, jakim jest redukcja emisji o 55 % do 2030 r., to postępy w realizacji celów środowiskowych UE są nadal niewystarczające⁴⁸. Jednocześnie ujawniają się potencjalne tarcia między polityką zrównoważonego rozwoju a sprawiedliwością społeczną, co zwiększa potrzebę wspierania tych osób i miejsc, które najbardziej ucierpiały.

Pojawiają się również nowe możliwości w odniesieniu do zdrowia planety. Np. moglibyśmy znacznie poszerzyć nasze zrozumienie ekosystemów (zob. ramka 3), co można by wykorzystać do celów zmian systemowych i włączenia różnorodności biologicznej do głównego nurtu polityki jako przekrojowego priorytetu politycznego. W skali globalnej zarysowująca się „geopolityka różnorodności biologicznej” mogłaby pomóc w odejściu od eksploatacji

⁴¹ Schnepf, S.V. i in. (red.), „Loneliness in Europe. Determinants, risks, interventions” [Samotność w Europie. Determinanty, zagrożenia, interwencje], *Population Economics*.

⁴² Światowa Organizacja Zdrowia, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>.

⁴³ Haidt, J., *The Anxious generation. How the great rewiring of childhood is causing an epidemic of mental illness* [Niespokojne pokolenie. Jak wielka technologiczna zmiana dzieciństwa powoduje epidemię chorób psychicznych], 2024.

⁴⁴ Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska, *Navigating new horizons. A global foresight report on planetary health and human wellbeing* [Odkrywanie nowych horyzontów. Globalne sprawozdanie prognostyczne dotyczące zdrowia planety i dobrostanu ludzi], 2024.

⁴⁵ Uniwersytet Narodów Zjednoczonych, *Interconnected disaster risks: turning over a new leaf* [Wzajemnie powiązane zagrożenia związane z klęskami żywiołowymi. Otwarcie nowego rozdziału], 2025.

⁴⁶ Europejska Agencja Środowiska, *European Climate Risk Assessment* [Europejska ocena ryzyka związanego z klimatem], 2024.

⁴⁷ Zob. np. Dechezleprêtre, A. i V. Vienne, „The impact of air pollution on labour productivity: Large-scale micro evidence from Europe” [„Wpływ zanieczyszczenia powietrza na wydajność pracy: dowody typu mikro w dużej skali z Europy”], *OECD Science, Technology and Industry Working Papers*, nr 2025/14, <https://doi.org/10.1787/318cb85f-en>.

⁴⁸ Europejska Agencja Środowiska, „European Union 8th Environment Action Programme – Monitoring report on progress towards the 8th EAP” [„8. unijny program działań w zakresie środowiska – sprawozdanie monitorujące z postępów w realizacji celów 8. EAP”], 2025.

w kierunku uznania wartości ograniczonych zasobów naturalnych i ich zrównoważonego wykorzystania⁴⁹.

Ramka 3. Na horyzoncie: zrozumieć ciemną biosferę i ekosystemy głębokomorskie

Ponieważ mamy do czynienia z postępującą degradacją ekosystemów i zapewnianych przez nie usług krytycznych, uwaga naukowców kieruje się ku mniej zbadanym obszarom. Pod powierzchnią globu kryją się głębie oceaniczne i „ciemna biosfera” w glebie i skorupie ziemskiej, a żyjące w nich drobnoustroje wytwarzają tak dużo „ciemnego tlenu” (wytwarzanego w głębi oceanów oraz pod powierzchnią lądów, bez dostępu światła), że ich globalne znaczenie jest porównywalne z lasami deszczowymi. Nowe badania skupiają się na tym, co te podziemne zasoby mogłyby oznaczać dla łagodzenia zmiany klimatu oraz dla różnorodności biologicznej i świadczenia kluczowych usług. Kolejnym nowym obszarem są ekosystemy głębokiego oceanu oraz ich potencjalnie rewolucyjny wpływ na biotechnologię, odporność na zmianę klimatu oraz medycynę. Przyszłe działania mogłyby obejmować np. utworzenie pionowych stref ochronnych i „niewidocznych” rezerwatów jako elementów przyszłych celów w zakresie różnorodności biologicznej. Zaawansowane technologie poszukiwawcze mogłyby przyspieszyć odkrycia naukowe i zwiększyć presję na eksploatację środowisk głębokomorskich (np. w zakresie surowców krytycznych), co wymaga podejścia ostrożnościowego i systemowego.

Nasza demokracja i podstawowe wartości są zagrożone Za obszar, który ma największe znaczenie dla odporności, Europejczycy uważają demokrację i sprawowanie rządów (41 %) ⁵⁰. W porównaniu z innymi systemami zdrowe demokracje cechują się wbudowaną odpornością, która przejawia się zdolnością adaptacji, wsparciem społecznym, rozliczalnością i mechanizmami autokorekty. Bez silnych mechanizmów ochrony mogą one jednak być narażone na erozję, natomiast ponowna demokratyzacja nie jest łatwa nawet po zmianach w następstwie wyborów, które zapowiadają odwrócenie regresu demokracji ⁵¹. Jednocześnie demokracja w UE znajduje się pod presją zewnętrzną i wewnętrzną: od podważania praworządności i wolności mediów, ataków na społeczeństwo obywatelskie przez oprogramowanie szpiegowskie, zagraniczne manipulacje informacjami i ingerencje w informacje oraz dezinformację po ingerencje w wybory. Jesteśmy świadkami coraz szerszego propagowania antydemokratycznych narracji i postaw, w tym wśród młodych ludzi, oraz wykorzystywania słabości społecznych, politycznych, gospodarczych i technologicznych.

Chociaż nie wszystkie z tych zjawisk są nowe, wzrosła skala i otwarty charakter tych zagrożeń. Poglądy obywateli są w coraz większym stopniu kształtowane przez spersonalizowane źródła oparte na algorytmach, które ograniczają wspólną przestrzeń demokratycznej debaty opartej na ogólnie znanych faktach i dowodach. 42 % młodych Europejczyków czerpie wiadomości

⁴⁹ Komisja Europejska, „The EU environmental foresight system (FORENV) – Final report of 2023-24 annual cycle – Emerging risks and opportunities for biodiversity protection and ecosystem services in the context of economic and societal challenges” [„Unijny system prognozowania środowiskowego (FORENV) – sprawozdanie końcowe z cyklu rocznego 2023–24 – pojawiające się zagrożenia i możliwości w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych w kontekście wyzwań gospodarczych i społecznych”], 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2779/9033877>.

⁵⁰ Komisja Europejska, „Resilience: The future of Europe as seen by EU citizens - Thematic analysis of the future stories shared through the #OurFutures initiative” [„Przyszłość Europy widziana przez obywateli UE – analiza tematyczna przyszłych historii przedstawionych w ramach inicjatywy #OurFutures”], 2025.

⁵¹ European Democracy Hub, „How to strengthen democratic resilience. Five lessons for democratic renewal” [„Jak wzmocnić odporność demokratyczną. Pięć wniosków na rzecz demokratycznej odnowy”], 2024, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/how-to-strengthen-democratic-resilience/>.

przede wszystkim z serwisów TikTok, Instagram czy YouTube⁵². Media społecznościowe potęgują zjawisko tworzenia się ideologicznych baniek informacyjnych i prowadzą do polaryzacji, zaś algorytmy nadają priorytet treściom wywołującym podziały. Wydaje się, że powstaje rozdzźwięk polityczny i ideologiczny między młodymi kobietami a mężczyznami⁵³. Obserwujemy również efekty nowej globalnej oligarchii – coraz większy wpływ na politykę wywiera kilku miliarderów z branży technologicznej. Chociaż AI może zwiększyć skuteczność, przejrzystość i inkluzywność procesów demokratycznych, kampanie manipulacyjne wykorzystujące techniki deepfake lub fałszywe informacje generowane przez AI już teraz mogą osłabić rządy, zmniejszyć zaufanie, destabilizować rynki lub wpływać na wybory (zob. ramka 4). Ingerencje zagraniczne i wykorzystywanie platform mediów społecznościowych do dezinformacji podczas ostatnich wyborów w niektórych państwach członkowskich są tego ilustracją. Szybki i niekontrolowany rozwój technologiczny może tylko jeszcze bardziej skomplikować wyzwanie związane z dezinformacją.

Ramka 4. Na horyzoncie: powiedz nam, co myślisz

Postęp technologiczny otwiera również dyskusję na temat tego, jakie dane osobowe i wrażliwe mogą być wykorzystywane w przyszłości do celów politycznych. Zdaniem niektórych mogą to być dane neuronowe generowane przez nasze systemy nerwowe, np. gromadzone przez ubieralne urządzenia biometryczne. Oparte na AI zaawansowane duże modele językowe potrafią już rozpoznawać emocje; dane neuronowe mogą znacznie zwiększyć ich zdolność do zaspokajania potrzeb emocjonalnych. Algorytmy teraz potrafią nawet przewidywać, jakie treści będą się szeroko rozpowszechniać w mediach społecznościowych. Połączenie tej wiedzy z danymi neuronowymi mogłoby otworzyć drogę do bezprecedensowych możliwości kierowania również zachowaniami politycznymi w skali pojedynczych osób i społeczeństw. Otwiera to debatę na temat ewentualnej potrzeby rozszerzenia praw do prywatności na inne obszary, takie jak dane neuronowe, które są coraz bardziej poszukiwane przez firmy technologiczne.

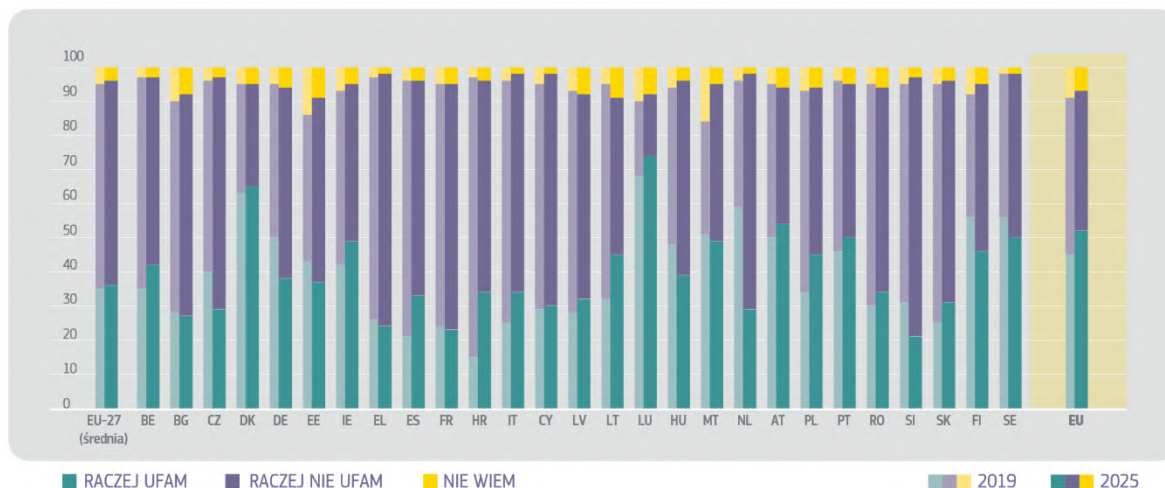
Mimo to obraz sytuacji nie jest całkowicie pesymistyczny, jeśli za wskaźnik kondycji demokracji przyjmiemy zaufanie do rządów. 52 % Europejczyków zasadniczo ufa UE, co stanowi najwyższy wynik od 2007 r. (zob. rys. 3). Wśród młodych ludzi (w wieku 15–24 lat) wskaźnik ten jest jeszcze wyższy – 59 %.

Rys. 3: Zaufanie do rządu krajowego i UE (2019 i 2025) ⁵⁴

⁵² Eurobarometr, Badanie młodzieży z 2024 r., Parlament Europejski, 2025.

⁵³ Zob. np. Berland, O. i Leroutier, M., „The gender gap in carbon footprints: determinants and implications” [„Różnice między płciami w zakresie śladu węglowego: determinanty i konsekwencje”], Grantham Research Institute on Climate Change and the Environment, 2025, dokument roboczy nr 424.

⁵⁴ Standardowe badania Eurobarometr, jesień 2019 r. i wiosna 2025 r.



Podstawę demokratycznej odporności i odnowy stanowią spójność społeczna, instytucjonalne mechanizmy kontroli i równowagi oraz innowacje na rzecz poprawy demokracji⁵⁵. UE dysponuje środkami umożliwiającymi spójne działanie we wszystkich tych dziedzinach za pomocą swoich polityk i instrumentów.

3. DROGA DO ODPORNEJ UE W 2040 R.: OBSZARY DZIAŁANIA

Opierając się na różnych niedawnych inicjatywach europejskich istotnych dla odporności, UE powinna dalej opracowywać kombinację różnych dziedzin polityki opartą na spójnym i kompleksowym podejściu w celu budowania odporności gospodarczej, środowiskowej społecznej i politycznej. Wymaga to podejścia uwzględniającego całą administrację rządową, a także konsekwentnego „testowania warunków skrajnych” polityki UE na rzecz obecnej i przyszłej odporności. Co jeszcze ważniejsze, biorąc pod uwagę zarówno istniejące wyzwania, jak i wizję większej Unii, UE musi przeprowadzić niezbędne reformy, aby zagwarantować wielopoziomą strukturę instytucjonalną i mechanizmy, które nie tylko umożliwią jej skuteczne funkcjonowanie, ale również zapewnią jej zdolność do podejmowania śmiałych decyzji poprzez rozszerzenie głosowania większością kwalifikowaną, kiedy potrzeba. UE potrzebuje również wieloletnich ram finansowych dostosowanych do jej priorytetów, które będą bardziej ukierunkowane, prostsze i skuteczne⁵⁶. Instytucje UE muszą zapewnić odporną, nowoczesną i skuteczną administrację publiczną zdolną do realizacji naszych priorytetów politycznych w trudnych warunkach.

W niniejszym sprawozdaniu proponuje się niewyczerpujące kluczowe obszary działania, które mogą mieć istotny pozytywny wpływ i w których UE i jej państwa członkowskie są uprawnione do podjęcia działań.

Kluczowy obszar nr 1: opracowanie spójnej globalnej wizji dla UE

UE musi wykorzystać swoją pozycję silnego, stabilnego i zaufanego partnera w państwach członkowskich i na całym świecie, bazując na swoich podstawowych wartościach i celach. UE musi w sposób jaśniejszy komunikować swoje wartości i być bardziej asertywna w obronie swojego odrębnego modelu. Wymaga to opracowania jasnej koncepcji strategicznej UE,

⁵⁵ European Democracy Hub, „A new dynamic of democratic resilience?” [„Nowa dynamika demokratycznej odporności?”], 2025, <https://europeandemocracyhub.epd.eu/a-new-dynamic-of-democratic-resilience/>.

⁵⁶ Zob. wniosek Komisji dotyczący wieloletnich ram finansowych na lata 2028–2034, COM(2025) 570 final.

zgodnej z naszymi podstawowymi zasadami, która pomoże kształtować politykę wewnętrzną, poruszać się po arenie międzynarodowej i wzmacniać międzynarodowy system oparty na zasadach. Musi temu towarzyszyć realizacja projektów, które znajdują oddźwięk wśród mieszkańców i regionów Europy, służą ich interesom i opierają się na wartościach europejskich. Powinny one przedstawiać Europę jako wiarygodnego gracza i partnera przedkładającego współpracę nad rywalizację, ale również zdolnego bronić się i przeciwstawiać tym podmiotom, które zagrażają jego interesom. Obejmuje to również przyciąganie talentów z zagranicy do środowisk akademickich, badawczych i innych kluczowych sektorów, takich jak biotechnologia.

Aby wdrożyć to podejście, UE powinna wspierać walutę euro, by odgrywała ona istotniejszą rolę na arenie międzynarodowej, oraz zapewniać stabilne otoczenie regulacyjne sprzyjające przyciąganiu inwestycji. Przystąpienie krajów kandydujących powinno być priorytetem dla Unii silniejszej pod względem gospodarczym i geopolitycznym. Wraz z przyspieszeniem procesu rozszerzenia UE i intensyfikacją stopniowej integracji kraje kandydujące, potencjalne kraje kandydujące oraz najbliżsi sąsiedzi UE powinni być stopniowo włączani w inicjatywy polityczne UE. UE musi tworzyć nowe partnerstwa i sojusze oparte na wspólnych interesach, w oparciu o strategię Global Gateway, a jednocześnie wzmacniać mechanizmy obrony swojego bezpieczeństwa energetycznego i gospodarczego w połączeniu z ochroną klimatu. UE powinna aktywnie i przy zachowaniu spójnego podejścia kształtować dyskusję na temat nowego ładu światowego opartego na zasadach oraz reformy multilateralizmu, w tym Organizacji Narodów Zjednoczonych i Światowej Organizacji Handlu. UE powinna odejść od reaktywnego, opartego na kryzysie podejścia do polityki sąsiedztwa, a zamiast tego rozwijać długoterminowe, korzystne dla obu stron partnerstwa. Mogłyby one sprzyjać stabilności w szerszym sąsiedztwie, jednocześnie budując wspólny dobrobyt i wzmacniając globalne wpływy.

Kluczowy obszar nr 2: umacnianie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego

UE i jej państwa członkowskie, wraz z krajami kandydującymi, najbliższymi sąsiadami i partnerami o zbieżnych poglądach, muszą opracować przyszłościowe podejście oparte na technologii. Podejście to powinno wykorzystywać synergii cywilno-wojskową w celu odstraszania podmiotów mających złe zamiary oraz ochrony obywateli, przedsiębiorstw i społeczeństwa obywatelskiego przed połączonymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, w pełnej zgodności z wartościami UE i prawem międzynarodowym. Szczególną uwagę należy zwrócić na usprawnienie procesu decyzyjnego w sytuacjach kryzysowych, a także na opracowanie i wdrożenie w praktyce własnych unijnych czynników warunkujących potencjał strategiczny, takich jak bezpieczna infrastruktura cyfrowa, sieci energetyczne, infrastruktura i sieci transportowe, infrastruktura i usługi kosmiczne oraz systemy gromadzenia i analizy informacji. W tym celu należy lepiej wykorzystywać korzyści skali UE, np. poprzez łączenie zamówień publicznych, w szczególności w odniesieniu do infrastruktury wielkoskalowej i w dziedzinie bezpieczeństwa. Skuteczne radzenie sobie z zagrożeniami dla bezpieczeństwa wymaga poprawy gotowości i przygotowania w całym łańcuchu, od poszczególnych obywateli i lokalnych organizacji cywilnych po przemysł, podmioty rządowe i siły zbrojne państw członkowskich UE. Ponadto należy wzmocnić istniejące zdolności prognozowania w obszarach takich jak bezpieczeństwo cywilne, zarządzanie granicami i odporność na klęski żywiołowe. Należy zacieśnić współpracę UE–NATO, aby uniknąć rozdrobnienia w obliczu wyzwań związanych z bezpieczeństwem. Należy zająć się kwestią bezpieczeństwa we wszystkich kluczowych obszarach polityki i sektorach, z uwzględnieniem zintegrowanej perspektywy terytorialnej.

Kluczowy obszar nr 3: wykorzystanie potencjału technologii i badań naukowych

UE powinna odgrywać czołową rolę w kształtowaniu globalnego zarządzania i zabezpieczeń w odniesieniu do technologii o dużym wpływie, w szczególności innowacyjnych i czystych technologii, w tym niebieskich technologii, a jednocześnie zapewnić nam wybór unijnych technologii o znaczeniu krytycznym.

Aby wykorzystać ogromny potencjał transformacyjny sztucznej inteligencji i zapewnić jej pozytywny wpływ na społeczeństwo, UE i jej państwa członkowskie muszą zadbać o to, aby pionierskie rozwiązania w dziedzinie AI można było bezpiecznie opracowywać w Europie oraz aby ich przyjmowanie i rozpowszechnianie było zgodne z europejskimi wartościami, takimi jak godność, sprawiedliwość i solidarność, przy jednoczesnym systematycznym przygotowaniu się na głębokie zmiany, jakie spowoduje AI, na przykład na rynku pracy i w obszarze bezpieczeństwa. Ustanawiając globalne normy i budując strategiczną autonomię w zakresie kluczowych badań naukowych, infrastruktury i podstawowych modeli AI, UE może zapewnić, aby przełomowy potencjał AI stał się siłą napędową dobrobytu, inkluzywności, bezpieczeństwa, ochrony i demokratycznego zaufania. UE powinna zająć pozycję światowego lidera w kształtowaniu etycznych i bezpiecznych innowacji w dziedzinie AI – promując przejrzystą, odpowiedzialną i zorientowaną na człowieka AI, systematycznie oceniając i ograniczając systemowe ryzyko niewłaściwego wykorzystania, nieprawidłowego działania lub niedostosowania najbardziej zaawansowanych modeli AI.

Aby ugruntować swoje wartości, UE musi mieć możliwość wpływania na sposób budowy systemów technologicznych i infrastruktury oraz na to, do jakich celów się je optymalizuje. W tym kontekście kluczowe znaczenie mają koordynacja z państwami członkowskimi, wsparcie finansowe, uproszczenie przepisów dotyczących projektów strategicznych (takich jak bezpieczne centra danych i najbardziej zaawansowane europejskie podstawowe modele AI), otwarta nauka, unijna infrastruktura badawcza, regulacyjne środowiska testowe, przejrzyste normy i solidny nadzór instytucjonalny. Obiecującymi przykładami takiego inteligentnego i strategicznego podejścia są gigafabryki AI jako infrastruktura lub ogólny kodeks postępowania w zakresie AI jako faktyczny standard bezpieczeństwa i ochrony zaawansowanej AI.

UE musi również wzmocnić swoją suwerenność technologiczną w kluczowych dziedzinach, koncentrując się na strategicznych przyszłych łańcuchach wartości, budując swoją pozycję zaufanego partnera regionalnego oraz przeprowadzając testy warunków skrajnych w odniesieniu do polityki UE (i państw członkowskich) pod kątem ich wpływu na autonomię strategiczną. UE powinna objąć etyczne i oparte na podstawach naukowych przewodnictwo w zakresie odpowiedzialnego i ostrożnościowego podejścia do nowych kontrowersyjnych technologii, takich jak superinteligencja lub wzmocnienie człowieka, zaawansowane badania oceanów lub modyfikacja promieniowania słonecznego, w tym poprzez wspieranie globalnych struktur zarządzania opartych na współpracy w celu radzenia sobie z potencjalnymi zagrożeniami, korzyściami i efektami dystrybucyjnymi. W oparciu o doświadczenia związane z siecią łączności satelitarnej IRIS² można wziąć pod uwagę europejskie partnerstwa publiczno-prywatne w przypadkach, gdy nowe technologie będą wprowadzane jako dobra publiczne, tj. platformy cyfrowe, AI i algorytmy w obszarach usług publicznych i opieki zdrowotnej lub infrastruktury strategicznej, w tym badań. UE musi zająć się kwestią fragmentacji polityki w zakresie zarządzania technologią. Spójność na wszystkich poziomach i w dziedzinach umożliwiłaby proaktywną identyfikację potencjalnych kompromisów i zarządzanie nimi (np. między efektywnością łańcucha dostaw a autonomią strategiczną; nowymi technologiami cyfrowe a zużyciem energii), wzmocnienie synergii między odrębnymi obszarami polityki (np. polityka przemysłowa i bezpieczeństwo) oraz umożliwienie ściślejszej współpracy międzynarodowej i ustanawiania norm z partnerami o zbieżnych poglądach.

Kluczowy obszar nr 4: poprawa długoterminowej odporności gospodarczej i przygotowanie się na wstrząsy na rynku pracy

UE musi zyskać większą zdolność do zapewnienia inkluzywnego i trwałego wzrostu gospodarczego w połączeniu ze zdolnością do szybkiej absorpcji wstrząsów zewnętrznych oraz dostosowania się do nich. Powinna dążyć do wzmocnienia i przekształcenia przemysłu, aby umożliwić czerpanie zbiorowych korzyści płynących z nowych technologii. Powinna opracować kompleksową ocenę obecnych i przyszłych sektorów zwłaszcza tych, które mają zasadnicze znaczenie dla jej autonomii strategicznej, oraz podjąć spójne działania na rzecz wzmocnienia łańcuchów dostaw, zasobów (w tym umiejętności), odpowiednich zdolności, funkcji i kontroli, jednocześnie zapewniając gospodarczą, społeczną i terytorialną spójność Unii. UE powinna również przygotować się na spodziewane zakłócenia i przetasowania na rynku pracy spowodowane różnymi megatrendami, od geopolityki, transformacji ekologicznej i technologicznej po zmieniający się charakter miejsc pracy i demografię.

Ponadto UE i jej państwa członkowskie muszą inwestować w dekarbonizację gospodarki unijnej i promowanie globalnych działań mających przyspieszyć przejście na czystą energię oraz ograniczyć emisje gazów cieplarnianych, a także w światowej klasy infrastrukturę odporną na zmianę klimatu. UE powinna nadal rozwijać gospodarkę o obiegu zamkniętym, wzmacniać wewnętrzne wydobycie, produkcję i recykling surowców krytycznych, a jednocześnie inwestować w badania i rozwój w celu zastąpienia tych materiałów niekopalnymi odpowiednikami w sektorach strategicznych, bardziej angażując się przy tym we współpracę z krajami partnerskimi w zakresie surowców krytycznych.

Aby zmobilizować niezbędny kapitał prywatny na dużą skalę, konieczne jest stworzenie prawdziwej unii oszczędności i inwestycji, co pozwoli skierować europejskie oszczędności na strategiczne inwestycje na rzecz odporności gospodarczej i klimatycznej, konkurencyjności i innowacji. UE i jej państwa członkowskie powinny kontynuować prace nad uproszczeniem, zwłaszcza dla MSP.

Budowa europejskiej unii obrony stanowi okazję do wprowadzenia koordynacji w polityce (zarówno między UE a państwami członkowskimi, jak też między obszarami polityki UE), w której połączone zostaną konkurencyjność, bezpieczeństwo, umiejętności, innowacje i gotowość. Dodatkowe inwestycje w obronność oraz badania naukowe i innowacje należy w miarę możliwości wykorzystywać do wspierania technologii i infrastruktury podwójnego zastosowania, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania synergii cywilno-wojskowych w całym łańcuchu innowacji, od badań podstawowych po zamówienia na zdolności. Podobnie technologie cywilne powinny być jak najlepiej wykorzystywane do wspierania gotowości obronnej.

Kluczowy obszar nr 5: wspieranie zrównoważonego dobrobytu sprzyjającego włączeniu społecznemu

UE powinna nadal wzmacniać społeczną gospodarkę rynkową oraz sprawiedliwą transformację w kierunku czystej gospodarki. Powinno to obejmować stałe wsparcie na rzecz przejścia od opodatkowania pracy do opodatkowania negatywnych efektów zewnętrznych, w zrównoważony sposób zapewniający trwałe dochody podatkowe, a także przystępność cenową i dostępność zrównoważonych produktów i usług. Prowadząc sprawiedliwą transformację, Unia powinna ponownie skupić się na udzielaniu realnego wsparcia w odpowiednim czasie oraz współpracy z dotkniętymi społecznościami i grupami, a także na atrakcyjnej dla nich wizji funkcjonowania w warunkach obniżonych emisji. Powinna kontynuować refleksję nad nową umową społeczną, która odbuduje zaufanie z korzyścią dla wszystkich Europejczyków, obejmującą odnowioną politykę socjalną i skupienie się na wysokiej jakości usługach publicznych, a także na regionach i grupach ludności najmocniej

dotkniętych dysproporcjami w tym zakresie. Szczególny nacisk należy położyć na zapewnienie bezpiecznych i odpornych łańcuchów dostaw leków oraz na profilaktykę zdrowotną, zapewnienie pacjentom skutecznych i przystępnych cenowo terapii i metod leczenia, eliminowanie nierówności w zakresie zdrowia oraz promowanie zdrowszego stylu życia, z wykorzystaniem z nowych technologii. Prowadzone przez Komisję prace nad zestawem wskaźników zrównoważonego i inkluzywnego dobrostanu, które mają zmniejszyć obciążenia sprawozdawcze⁵⁷, są obecnie wystarczająco zaawansowane, aby można było je uwzględnić w ocenie polityki oraz w procesie podejmowania decyzji dotyczących inwestycji i reform. Komisja powinna zacieśnić współpracę z OECD i ONZ (jako uzupełnienie Paktu na rzecz przyszłości) w zakresie międzynarodowych wysiłków zmierzających do opracowania ram „wyjścia poza PKB”, w oparciu o Agendę 2030 i cele zrównoważonego rozwoju przyświecające tym organizacjom.

Kluczowy obszar nr 6: nowe wyobrażenie edukacji

UE i jej państwa członkowskie powinny zastanowić się nad nowym wyobrażeniem edukacji i pracy w świetle nowych technologii, demografii, przyszłych zakłóceń i transformacji. Oznacza to włączenie uczenia się przez całe życie jako normy społecznej, zapewnienie bezpiecznego i wychowawczego środowiska dla dzieci, dostosowanie programów nauczania do przyszłych potrzeb w zakresie umiejętności oraz stworzenie elastycznych ścieżek między kształceniem, szkoleniem i zatrudnieniem. Wymaga to również wspierania zdolności przystosowawczych i kreatywności oraz przygotowania obywateli nie tylko do konkretnych miejsc pracy, ale również do wielorakich przemian w całym ich życiu. Zwiększenie mobilności uczniów i studentów, od szkół po uczelnie wyższe, tak by mogli skorzystać z najlepszej oferty edukacyjnej dostępnej w Europie, przygotowuje ich na niepewność, uczy otwartości i krytycznego myślenia.

UE potrzebuje jasnego podejścia, aby przyciągnąć i wykształcić zarówno wykwalifikowaną siłę roboczą na potrzeby rosnącej gospodarki usług i opieki, jak i zyskać potencjał umysłowy niezbędny do zwiększenia jej zdolności w zakresie badań naukowych i innowacji, przy jednoczesnym uniknięciu regionalnych dysproporcji. Mając na względzie kluczową rolę naukowców i inżynierów w stymulowaniu innowacji, zapewnianiu konkurencyjności i umożliwianiu przejścia na zrównoważony rozwój, UE powinna jak najlepiej wykorzystać swoje talenty, aby zwiększyć liczbę absolwentów w obszarze nauk ścisłych, technologii, inżynierii i matematyki, zarówno w kształceniu i szkoleniu zawodowym, jak i w szkolnictwie wyższym.

UE powinna przygotować się do czerpania korzyści z przyspieszenia automatyzacji i systemów generatywnej AI poprzez inwestowanie w przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji na dużą skalę, wspierając umiejętności korzystania z AI wśród obywateli. Wzmocniłoby to odporność, zmniejszyło nierówności i zapewniło szerokie dzielenie się korzyściami płynącymi z AI. Łącząc reformę edukacji z przyszłościową polityką rynku pracy i polityką społeczną, UE może przekształcić niepożądane zmiany w szansę na większą sprawiedliwość, wzmocnienie pozycji i solidarność międzypokoleniową.

Kluczowy obszar nr 7: wzmocnienie podstaw demokracji jako dobra wspólnego

UE powinna podjąć działania w celu przeciwdziałania polaryzacji, manipulacji informacjami i dezinformacji potęgowanej przez media społecznościowe i algorytmy AI. Powinny to być m.in. wysiłki na rzecz umiejętności korzystania z mediów i umiejętności cyfrowych oraz

⁵⁷ Komisja Europejska, *Measuring sustainable and inclusive wellbeing: a multidimensional dashboard approach* [Pomiar zrównoważonego i inkluzywnego dobrostanu: podejście oparte na wielowymiarowym zestawie wskaźników], 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/4186342>.

wspieranie zaufanych i niezależnych ekosystemów informacyjnych, które pomagają tworzyć wspólne przestrzenie do dyskusji, wykraczając poza bańki informacyjne. Szkoły powinny mieć możliwość wykorzystania swojej kluczowej roli pod względem promowania umiejętności korzystania z mediów i budowania odporności na dezinformację. Potrzebne są skoordynowane działania oparte na dowodach, zarówno w celu ochrony młodych ludzi przed negatywnym wpływem mediów społecznościowych i technologii cyfrowych, zwłaszcza na ich zdrowie psychiczne i dobrostan, jak i w celu umożliwienia im czerpania większych korzyści.

UE powinna zwiększyć wsparcie na rzecz spójności społecznej i budowania społeczności poprzez innowacyjne sposoby angażowania społeczności lokalnych i partnerstwa z nimi, w tym poprzez wykorzystywanie instrumentów partycypacyjnego rozwoju terytorialnego. UE, państwa członkowskie i kraje kandydujące powinny stanowczo realizować wspólną wizję UE (zob. kluczowy obszar nr 1), chronić i promować praworządność, wolność mediów i swobody społeczeństwa obywatelskiego, a także rozwijać zestaw narzędzi służących zwalczaniu zagranicznych manipulacji informacjami i ingerencji w informacje oraz dezinformacji. Komisja i inne instytucje UE powinny opracować jaśniejszą strategię komunikacyjną w celu lepszego informowania o Unii obywateli i przedsiębiorstw europejskich oraz zapewnienia sobie ich trwałego zrozumienia i poparcia. UE powinna również kontynuować wysiłki na rzecz demokracji deliberatywnej poprzez otwarte i oparte na dowodach debaty na temat wariantów strategicznych. Powinna również wzmacniać więzi ze społeczeństwem obywatelskim i lokalnymi podmiotami demokratycznymi. Komisja powinna zaproponować środki mające na celu wzmocnienie odporności demokratycznej i społeczeństwa obywatelskiego w całej Europie poprzez opracowanie specjalnych ram, strategii i mechanizmów wsparcia.

Kluczowy obszar nr 8: przewidywanie transformacji demograficznej i wzmacnianie sprawiedliwości międzypokoleniowej

UE powinna opracować ramy sprawiedliwości międzypokoleniowej mające na celu zapewnienie, aby podejmowane dziś decyzje nie szkodziły przyszłym pokoleniom, oraz zwiększenie solidarności i zaangażowania między ludźmi w różnym wieku, co jeszcze bardziej przyczyni się do wykorzystania transformacji demograficznej jako szansy, a nie czynnika destabilizacji. Ramy te powinny mieć charakter intersekcjonalny i zmierzać do łagodzenia złożonych nakładających się na siebie trudności, które zagrażają odporności społeczeństw europejskich, od zmiany klimatu po świadczenie usług podstawowych, dostęp do opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej czy włączenie społeczne. Strategia ta powinna umożliwić dostosowanie polityki europejskiej do potrzeb obecnych i przyszłych pokoleń poprzez ponowne przemyślenie i dostosowanie naszego procesu decyzyjnego, tak aby opierał się na wartościach i celach pozwalających Europejczykom na długoterminowy rozwój.

4. WNIOSKI

Realizacja działań na rzecz coraz bardziej odpornej UE do 2040 r., opartych na metodach i procesach prognozowania, umożliwi Unii pełne wykorzystanie jej potencjału transformacyjnego w zmieniającym się kontekście globalnym. UE będzie musiała uporać się ze skutkami różnych długofalowych procesów zachodzących na świecie i z własnymi specyficznymi wyzwaniami opisanymi w niniejszym sprawozdaniu. Spójne działania i zarządzanie ostatecznie umożliwią UE stawienie czoła nagłym kryzysom i zmianom strukturalnym. Wymaga to myślenia wykraczającego poza krótko- i średnioterminowe cykle polityczne oraz przyjęcia perspektywy, w której łatwiej będzie dostrzec długoterminowe skutki inicjowanych dziś polityk, a także ich skuteczność w różnych scenariuszach przyszłości.

W tym celu, bazując na dorobku z lat 2019–2024, Komisja będzie nadal opierać swoją politykę na prognozach strategicznych, w tym poprzez przyjmowanie rocznych sprawozdań dotyczących prognozy strategicznej obejmujących istotne zagadnienia przekrojowe.

Od 2026 r. sprawozdania te będą bazować na solidnym procesie prognozowania, w tym w sposób spójny analizowane będą alternatywne przyszłe scenariusze w różnych obszarach polityki. Poza publikacją sprawozdań rocznych Komisja dopilnuje, aby w trakcie tej nowej kadencji narzędzia prognostyczne zostały pełni włączone w proces kształtowania polityki, tak aby nasze polityki stały się bardziej skuteczne i oparte na wiedzy o przyszłości, a UE mogła wywierać trwałe i znaczący wpływ w coraz bardziej złożonym kontekście. Podstawę do tego będą stanowiły duże zdolności prognozowania rozwinięte w ostatnich latach, zaprojektowane specjalnie w celu przygotowania się i reagowania na niepewność. Sprawozdanie dotyczące prognozy strategicznej z 2026 r. będzie poświęcone przyszłości UE w zmieniającym się świecie.